

Püsök Sarolta:¹

„Hát én immár kit válasszak?” – Gondolatok a párválasztás bibliai és lélektani alapjairól

“Well, whom should I choose” –

Thoughts about the biblical and psychological foundations of marriage.

The study begins with the enumeration of bible passages which show that the marriage of men and women is something good, it is based on God's ordinance.

The institution of marriage is in a crisis lately, the divorce rate is growing fast, which can be explained with choosing the wrong partner among other reasons.

Some decades earlier the parents decided whom should their children marry, which was truly painful sometimes, for example in the Hungarian folklore there are many sad songs and ballads about young people who were obliged to marry someone. But is it easier today in our society? We have total freedom to choose our partner, and it means we have the chance to make a wrong choice.

There isn't a 100% sure method for choosing a partner, but one key of doing it successfully is getting to know the partner well, which needs time, patience and deep conversations.

The study presents 5 factors that determine the development of our character: 1- 2. Parents, 3. Friends/Contemporaries 4. Attitude to knowledge 5. Attitude to money, wealth, knowing these is the way to get to know the most about our partner.

Last but not least it is as well important to discover the values which are important for the partner, because in a good relationship the common values and interests are necessary.

Keywords: marriage; character education factors: parents, contemporaries, knowledge, wealth; values

Tudományok körökben napjainkban a teljesítményt, a munkavégzés határfokát a leírt tanulmányok számával, és a lábjegyzeteket, s ehhez hasonlókat számláló kiadók rangjával mérik. A dán zseni, Kierkegaard majdnem két évszázaddal ezelőtt felhangzott kacaja mintha hozzánk is áthallana, hiszen akár ránk is vonatkozhat az a gúnyos megjegyzése, miszerint kortársaiból azáltal válik professzor, hogy vesznek tíz könyvet, és megírnak egy

¹ Egyetemi adjunktus, BBTE, Református Tanárképző Kar, pusoksarolta@gmail.com

tizenegyediket. Az „emberélet útjának felén”² túllendült ember talán mégis megengedheti magának, hogy írásra ne a fenti elvárás készítse, hanem az a tény, hogy van miről és kinek és mit szólnia. Az utóbbi, mármint a mondanivaló minőségét minden szakmai szemponton túl úgyszólván a kedves olvasó dönti el, az előzőek, azaz a téma fontossága és a címzettek sokasága pedig egyértelmű. Korunk szomorú valóságához tartozik a párkapcsolatok váltsága, tömeges méreteket öltött a válások száma, a lelkészek között is egyre gyakoribb jelenség. A kérdés nagyon összetett, nem szabad csak egy tényezőre visszavezetni, de az okozati összefüggések sorában elsőrendű a párválasztás, hiszen ha azt elvétik, akkor hová holt, eleve kudarcra ítélt a kapcsolat. A címzetteket két csoportba lehet osztani, közvetlenül és közvetve érintettek, az előzőek, akiknek az életében még ezután következik a párválasztás, az utóbbiak a szülők, nevelők, akik a maguk rendjén bölcs tanácsokkal segíthetnek társat kereső embertársaiknak.

A tizenévesek egyik legszebb és legegészségesebb vágya, hogy idővel társra találjanak. „Tavaszi szél vizet áraszt”, énekeljük, s az sem vitás, hogy tavasszal minden madár társat választ, s az élet tavaszán mindenkinek egyik legfontosabb kérdése, hogy „*hát én immár kit válasszak?*”

A Szentírás életünk minden nagy kérdéséről leplezetlen őszinteséggel beszél, persze kell némi türelem és kitartás ahhoz, hogy ne csak a legszembeűnőbb, hanem a rejtettebb igazságszokora is rátaláljunk. Két ember kapcsolatára vonatkozóan azt hiszem kórusban tudjuk idézni a Teremtéstörténet ismert szakaszait, ahol Isten maga mondja ki, hogy *Nem jó az embernek egyedül, s mintegy válaszként elhatározza, hogy társat teremt számára, a férfi mellé asszonyt, hogy egygő váljanak, mert „annak okáért elhagyja az ember atyját és anyját, és ragaszkodik az ő feleségéhez; és lesznek ketten egy testté.”* (1Mózes 2,23-24) A mózesi igehelyet idézi Máténál Krisztus is, amikor a házassági válásról beszél, illetve helyteleníti azt: „*Amit azért az Isten egybeszerkesztett, ember el ne válassza.*” (Máté 19,6) Az Efézusi levél is idézi ugyanezt, sőt ki is egészíti azzal a megállapítással, hogy „*Felette nagy titok ez*”. (Efézus 5,32) Akkor most titkokat boncolgatunk? Bizony igen, s arra valahogyan mindannyian ráérzünk, hogy ez a rejtély jó dolgot takar, amit a Prédikátor is megerősített, amikor az egymásba fogzó emberpár és az őket egybefogó Teremtő kapcsolatának erősségéről írt: „*Sokkal jobban van dolga a kettőnek, hogynem az egynek; ... a hármas kötél nem hamar szakad el.*” (Prédikátor 4,9–12) Titok két ember egymásra hangolódása, teljesen egygő simulása, de titok övezi az azt megelőző folyamatot is, legalább ilyen izgalmas a kérdéssel egybekötött felismerés, amit már a példabeszédek írója évezredekkel előttünk megfogalmazott: „*Derék asszonyt kicsoda találhat? Mert ennek ára sokkal felülhaladja az igazgyöngyöket.*” (Példabeszédek 31,10), természetesen a női olvasó ezt nyugodtan átfogalmazhatja önmaga számára úgy, hogy *derék férfit kicsoda találhat?*

² A lábjegyzet kedvéért jelezzük, hogy a fenti mondatrödék immár hetedik évszázada él, előbb Dante Alighieri ajkán hangzott el az *Isteni színjáték*ban a *Pokol* első soraként. A magyar olvasó Babits Mihály fordításaként tartja számon, de ezt a mondatot már Arany János is így tolmácsolta.

Az alábbiakban nem következik sem személyre szabott felelet, sem mindenki számára alkalmazható titkos recept, hiszen szemtelen önhittség volna azt gondolni, hogy a nagy döntés feladatát bárki helyett is el lehet végezni. A soron következő gondolatok afféle tallózás eredményei sok nemzedék élettapasztalatának bölcsességeiből, amelyek a párválasztás útvesztőiben hasznos tájékoztató pontoknak bizonyulhatnak.

Környezetünkben kiábrándítóan sok az elrettentő példa, de szerencsére számos pozitív párkapcsolatot is ismerünk, amelyek egyszerre bíztatják az ifjabb nemzedéket, ugyanakkor megtorpanásra is készítenek, mert teljesíthetetlenül nagy feladatnak tűnnek. A keresgélés bűvöletében lankadozó erejű embert érdemes figyelmeztetni, hogy amikor sikeres, időtálló párkapcsolatot lát, gondoljon arra, hogy azoknak is volt kezdete, hiszen az emberi kapcsolatok is olyanok, mint a folyók, amelyekről a torkolat felől nézve alig hisszük el, hogy valamikor két kis csermely egymásra találásával indult az életük. Találóa láttatják ezt az alábbi sorok: *„Egy kapcsolat fejlődése olyan, mint a folyók egyesülése – fokozatosan történik meg, mielőtt a tengert eléri. Különbözőek a gyökereitek, ahonnan eredtek, de útközben bizonyos részeitek megtalálják egymást... azután, ahogy telnek az évek, újabb és újabb részek egyesülnek a lelketekben egyre nagyobb folyamokká.”*³

Az egymásba ömlő és egyre növekvő folyamként tovahömpölygő vizek képe nagyon idillikus és vonzó, de a valóság mind a múltban, mind a jelenben tartogat számos prózai buktatót. Néhány emberöltővel korábban a fiataloknak kevés mozgásterük volt párválasztást illetően, elsősorban a családok döntöttek, a lánykérés sem kiüresedett forma volt, hanem a szülők vétőjogának könyörtelen gyakorlása. Jóllehet az indiai kasztrendszer átjárhatatlansága Európában ismeretlen volt, azért a különböző társadalmi osztályok közötti határ csak kivételes esetekben volt átjárható, nem véletlenül vetíti ki a szabad választás vágyát oly sok mese, amelyben a legkisebb, nincstelen királyfi, vagy épp a kondáslegény állja ki a próbát, s nyeri el a királykisasszony kezét s a fele királyságot. A valóság ennél jóval lehangolóbb volt, még egy társadalmi osztályon belül is könyörtelen falakat emelt a rang, az anyagi helyzet, így faluhelyen a nagygazda és a szegény zsellér világszép gyermeke számára sem igazán adatott meg a szabad választás lehetősége. A magyar folklórban ezeknek a névtelen fiataloknak a szenvedése csodaszép gyémántokat csiszolt, aligha lehet kifejezőbben elsírni a megtíport szerelmes szív bánatát, az erőszakkal összerakott fiatalok fájalmát, mint a Mezőségen, Kalotaszegen s más tájakon is énekelt

³ Paeli SUUTARI: *A Suutari-levelek (Titkos levelek a párválasztásról és a szerelemről)*. Budapest, Suutari-D KFT, 2005. 23. Az említett könyv az oktatóregények sorába tartozik, szerkezetében emlékeztet a filozófia népszerűsítését célzó *Sofie világára*, amelyben az apa az egyes témákat levél formájában küldi el kislányának születésnap ajándékként. Ebben a regényben a nagyszülők hagyatékozzák legkisebb unokájukra a két testvérének megírt levelek másolatát. A levelekben személyes élettörténetükön átszűrve írják le a párkapcsolatra vonatkozó bölcs tapasztalatokat, örök igazságokat. Az olvasmányos forma kitűnő tudománynépszerűsítési eszköznek bizonyul, nemcsak tizenévesek számára.

népdal sorai, és szívfacsaró dallama: „*Jaj, de bajos ki egymást nem szereti/ Egy párnára ket-ten kell lefeküdni./ A párnának a két széle elszakad, / A közepe tiszta újnak megmarad.*”⁴ Az utóbbi évtizedekben a gyűjtők számos, kevésbé lírai, de hiteles interjút készítettek azokkal a még élő parasztemberekkel, akiknek a család akarata szerint kellett házasodniuk.⁵ Ugyanakkor nem szabad egyoldalúan ítélkeznünk ezeken a házassági szokásokon, hiszen a személyes tragédiákon túl tömegek számára volt képes biztosítani a kiegyensúlyozott párkapcsolatot. A titok nyitja, hogy a hasonszórú családok találkozása kapcsán nagy volt az esélye annak, hogy a fiatalok gondolkodásmódja, értékrendje azonos legyen, így ismeretlenül is előre ismerték egymást. A bibliai példáit ennek a házassági szokásnak már az ősatyák történetében megtaláljuk, amikor például Ábrahám a szolgáját küldi haza, és a szülőföldről a rokon lány, Rebeka látatlanban is bizalmat szavaz a fiatalembernek, majd egy nemzedékkal később az ő fia is oda tér vissza házasodni. Jákob esetében azonban már azt is láthatjuk, hogy a családok biztonságos, harmonikus kapcsolatot szavatoló megegyezése mellett a fiatalok közt fellángoló szerelem, kölcsönös vonzalom is hallatja szavát, hiszen Ráhelhez mindig jobban ragaszkodik, mint a családfő által rákényszerített Leához.

Az ezredfordulóra iszonyú sebességgel alakult át a társadalom, Kelet-Közép-Európa kistérségei sem jelentenek egyedi, zárt világot. Az emberek a kommunizmus idején rájuk kényszerített egyenruhát nem a régi gúnyáikra cserélték vissza, sem valós, sem átvitt értelemben, hanem sokszínű, tarka köntösöket öltöttek magukra, amelyek alapján nehéz lenne őket társadalmi osztályok szerint rangsorolni. A nagyobb városokban jóval a migrációsáradat előtt megjelentek idegen arcok, az pedig végképp a múlté, hogy az emberek településen belül házasodjanak. A családok törvényszerűen, jól bejáratott módszerekkel már nem tudnak beleszólni gyerekeik párválasztásába. Elérkezett a „szabadság”? Egyik szemünk sír, a másik nevet. Óriási lehetőség, hogy mindenki maga döntheti el, hogy kit választ útítársnak, de a választás talán soha nem hordozott ekkora buktatókat, mint ma. A tarka tömeg, az „összerázott” néptömegek csak látszatra egyformák, megtévesztő a mindenhol hangoztatott „esélyegyenlőség”, mert a divatdiktátorok által hasonlóra sminkelt fiatalok ugyanúgy különböznek, mint évezredek óta, csak hogy mostanság könnyebben

⁴ *Válaszúti hegyaljába – mezősegi magyar népdalok.* KALLÓS Zoltán gyűjtéséből, *Válaszút*, Kallós Alapítvány, 2013. 17. Hasonló indíttatású a közismert ballada, az *Endre báró balladája*, amely a bárókisasszony és a juhászbojtár tiltott szerelmének könnyefakasztó történetét regéli el, s egyúttal alátámasztja a fennálló rendet, amelyen változtatni nem lehet, aki lázad ellene, halál fia. A *Kádár Kata* balladája pedig örök mementőt állít azoknak a jegyeseknek, akik nem tudták túlélni a kegyetlen szülői akaratot, és a siron túl lettek egymáséi.

⁵ Az *oral history* egyik úttörőjének számított a kolozsvári néprajzkutató, Nagy Olga, aki annyira kendőzetlenül tárta fel riportalanyai sorsát, hogy első kötetének megjelenése még szakmai körökben is erős vihart kavart. Történetei az erőszakkal összekovácsolt párkapcsolatok torzóira is rámutatnak. Lásd: NAGY Olga: *Paraszt dekameron. Válogatás széki tréfákból és elbeszélésekből.* Budapest, Magvető Kiadó, 1977, valamint *Újabb paraszt dekameron. A szerelemről és a házasságról,* Budapest, Magvető Kiadó, 1983.

megőrzik inkognitójukat, takarják igazi önazonosságukat. A szembetűnő, többé-kevésbé hasonló külsőségek (hajviselet, ruházat, okostelefon, zenei ízlés stb.) mögött különféle emberek rejlenek, akiket meghatároz életútjuk, családjuk, felmenőik élettapasztalata, örömei és traumái, értékrendje stb. Az embert sok olyan tényező befolyásolja, amiről legtöbbször nem beszélnek, nem is tudatosul bennük, hogy mennyire mélyen bevéődtek lelkükbe ezek lenyomatai. Mindez önmagában véve sem nem rossz, sem nem jó, Isten virágokertje ilyen tarka, ilyen sokszínű. A baj csak ott kezdődik, amikor valaki nem olyan virágot szakít, amelyet szeretne. Hihetetlenül felgyorsult az emberek életritmusa, fizikailag szomorúan jelzik ezt az útmenti fákra feltekeredett autók, lelki értelemben pedig a túlzott sebesség fokmérői az emberi kapcsolatok. Márpedig a társválasztáshoz idő kell. Könnyen érzékcsalódás áldozata lehet, aki elsieti. Meglátni és megszeretni szép dolog, de következnie kellene egy időigényes lépésnek, azaz ellenőrizni, hogy a szemünk tényleg a valóságot látja, vagy csupán azt a délibábot érzékelt, amit a dőre ember bensőjéből, saját vágyaiból vetített ki a másik emberre. Amennyiben kezdetben elmarad az ismerkedés, a felek elmulasztják felfedezni a választottjuk igazi énjét, évek múlva egy nap, hirtelen arra ébrednek, hogy egy idegen ember mellett fekszenek, megdöbbenve tapasztalják, hogy nyoma sincs semminek benne abból, amit valaha beleálmodtak. A zátonyra futott kapcsolatok nagy hányadánál egymás szemére vetik a felek, hogy partnerük megváltozott az évek során, pedig legtöbb esetben épp az ellenkezője történik, azaz nem változott, alakult olyanná, amilyenné társa formálni kívánta volna. Az emberek alaptulajdonságai, jelleme nem változik egy másik ember kedvéért, mindenki csak azt lehet elővárásolni, ami már benne volt. Keresztyén körökben szokás a Szentlélek szívformáló, emberi életutakat megfordító erejére hivatkozni, ami a maga rendjén igaz is, csak hogy Isten senkinek nem ígérte, hogy valaki beleugorhat bármilyen kapcsolatba, amit ő majd megrendelésre kiemel a kátyúból. Helyette inkább azért imádkozzék mindenki, hogy Isten kellő türelmet és bölcsességet adjon ahhoz, hogy megtalálja a megfelelő társat.

A népének is bölcsen hirdeti, hogy: „szeress rózsám csak nézd meg kit, mer' a szerelem megvakít...”, ehhez a nézéshez kell sok türelem és idő. Idő, amelyet az ember a körültekinthető ismerkedésre szán, s ennek egyik legegységesebb eszköze a *b e s z é l g e t é s*. Legtöbbször iskolába csak felvételizvizsga által lehet bejutni, a legelső munkahelyre is versenyvizsgát, állásinterjút hirdetnek, vajon a házasság előtt miért nem kell számot adni a választott társból? Mennyivel kevesebb volna az elvétett kapcsolat, ha mindenki ismerné társa élettörténetét, a sikereit és a kudarcait, a félelmeit és a vágyait, amit szégyell és amire büszke, amit szeret és aminek a szagától is undorodik, ahogyan a kést és villát és ahogyan a fegyvert fogja, ahogyan egy elkezdett mondatot folytatna, stb. Az ún. „boldogító igent” csakis az tudja felelősségteljesen kimondani, aki előbb egy ilyenszerű vizsgán jelesre tudna átmenni, egyébként maga sem sejtje, hogy kivel indul el egy úton.

A másik fél megismerésének számos lépését ismerjük, az alábbiakban a korábban idézett Paeli Suutari gondolatmenetét követjük, aki az embereket fákhhoz hasonlítja, amelyeknek a gyökerei a gyerekkorba mutatnak, és ezek formálják a törzset, azaz a jellemet,

ezért az összelelkező ágak, a „fák násza”, azaz a házasság megértése végett a gyökerekig kell lemenni.⁶ Őt fő jellemformáló, életmeghatározó gyökeret különböztet meg, a következő sorrendben:

1-2. A fa első két gyökere a szülőket jelképezi: „A szüleidnek köszönheted a beszédstílusodat, a konfliktuskezelési mintáidat, az erkölcsöd alapjait, a szokásaid jelentős részét, a modorodat és még jó pár – hasonlóan fontos – dolgot.”⁷ A világ sokat változott, a család már nem szól bele a párválasztásba, de valójában mégis minden párkapcsolat jövőjét megszabja a család, amelybe a gyermek beleszületett. Ahogy a közmondás tartja: *Alma nem esik messze a fájától*, azaz a gyermek hasonlít szüleiére, hajlamos arra, hogy átvegye a szokásait, kövesse viszonyulásmódjait. A szülők kiléte, életük milyensége sokféle lehet, csak nem lesz könnyű bármelyikkel azonosulni. Számolni kell azzal, hogy amennyiben nagyon eltér a saját családban megtapasztalt viselkedésmintától, akkor újabb és újabb súrlódási felületeket, ütközési pontokat idéz elő. Pl. a konfliktuskezelés szembeütően eltérő módja, ha az egyik családapa problémamegoldásként azt választja, hogy veszi a kalapját, és elmegy lehiggadni, vagy a feleség mindent lenyel, elhallgat, míg a másik családban az apa odaüt, földhöz vagdossa a tárgyérokat, az anya több decibellel üvölt a férjére, gyerekeire. Meglehet, hogy egyik családban mindent tabuként kezelnek, szőnyeg alá söprik a problémákat, vagy egymás háta mögött panaszkodnak, afféle morgáskultúrát gyakorolnak, míg a másik családban mindent néven neveznek, szinte exhibicionista módon teregetik ki a szennyest, és mindent szemtől szembe beszélnek meg egymással. Egyik családban a nagy félrelépés is természetes, míg a másik szülőknél a kacérbab öltözet is szemérmelenségnek tűnik, netalán féltékenységi rohamot vált ki. Súlyosbítja a helyzetet, ha a szülők traumákat hordoznak, vagy viselkedésük bűnösen sötét elhajlásokat mutat. Önmagában véve mindez nem ok egy kapcsolat felfüggesztésére, hiszen akkor túl sok ártatlan ember bűnhődne szülei hibái miatt, hiszen vannak, akiknek sikerül szembenézniük az otthoni tapasztalatokkal, és tudatosan élnek másként. Mindenkinek tudnia kell azonban, hogy leendő társával mit vállal fel. A legnagyobb terhet jelentő szülővel is tovább lehet lépni a közös életúton, de meg kell tanulni közösen megérteni, feldolgozni és kezelni a helyzetet, ill. idejében mérlegelni kell, hogy képes-e a kettejük szeretete mindezt elhordozni, hiszen ebben az esetben is igaz a házassági eskü parafrázisa, hogy „*vele tűnök és szenvedek*”, de nem „*tőle*”.

3. A harmadik fő gyökeret a kortársak jelentik. „*De nézzük, hová kúszik a harmadik főgyökér? Érzékeny, kíméletlenül eleven és csábító területre. Ők a kortársaid: lányok és fiúk egyaránt. A barátok, a »majdnem barátok«, az »vellenségek« és a többiek, akik nyomot hagynak bennünk.*”⁸ A kortársak hatása olyankor a legszembeütőbb, amikor a viselkedésük eltér

⁶ Paeli SUUTARI, 70.

⁷ Uo., 70.

⁸ Uo., 73.

a családban tapasztaltaktól. Előfordul, hogy valakinek a viselkedését kifogásolják, s közben sopánkodva jegyzik meg, hogy „pedig olyan jó családból való”. Máskor a szülők feddik elkeseredve gyermeküket, hogy „a mi családban az ilyesmi nem szokás”. Bizony, sem a genetikai adottságok, sem a családban kialakított értékrend nem biztosíték arra, hogy az ember csemetéje olyan lesz, mint a szülei. Ez a tény ismétlen sem nem jó, sem nem rossz, hiszen így a rossz irányból érkezőnek is sikerülhet jobba válni, de az ún. jó családoknak is folyton résen kell lenniük, vigyázniuk kell egymásra, és főleg imádkozniuk kell gyermekeikért.

Ameddig a rokonai miatt senkit nem szabad elmarasztalni, előítéletesen megbélyegezni, addig a barátok esetében számon kérhető mindenki, hiszen szabadon válogathatja meg őket. *Madarat tolláról, embert barátjáról*, összegzi a szólás lakonikusan az ember és barátai hasonlóságát, egymásra vetített jellemvonásait. Párválasztásnál óriási kérdés, hogy a társ szintén tud-e azonosulni ezekkel a barátokkal. Veszélyes játék, ha ehelyett elmarja őket, nemcsak azért, mert akit a legjobban szeret, megfosztja valamitől, ami fontos számára, de azért is, mert az ilyen kényszerű áldozathozatal később megbosszulja magát. Az emberek életében meghatározó az is, hogy kiket tekint majdnem barátnak, kik azok, akiket akkor is közel érez magához, ha formálisan sohasem voltak barátok. Végül az ellenségekről is szólni kell, hiszen ez is emberformáló, kusza viszonyrendszer, amely mély titkokat takar. Vélt és valós sérelmek, irigység, versengés, féltékenység, gyűlölet és az ezekre adott válasz nem közömbös a társ számára sem. Az ellenségekkel meg lehet lovasgiasan harcolni, vagy meghunyászkodva félreállni, csak azértis küzdeni és így többé válni, vagy csak azértis küzdeni és szétforgácsolódni. Egyik emberből az ellenségei akaratlanul is a legfontosabb erőforrásokot hozzák a felszínre, és közben megedződik, megerősödnek a képességei, a másik ember összeroppan a teher alatt, a támadás hatására visszavonul csigaházába, önmagába fordul, és örökre elrejtí tántumait. A társ számára sem közömbös, hogy kivel indul el az úton, támadások esetén mire számíthat, mit kell neki felvállalnia, és azt is tudnia kell, hogy választottja lelkében mások milyen nyomokat hagytak. Klasszikus példa, hogy akit sokat ütlegeltek, a simogatásra kinyújtott kéztől is összerendez, és milyen védtelen, aki az ökölbe lendült kéz láttán is kitérül, mert addig csak ölelést tapasztalt.

4. A negyedik fő gyökér a *tudás*. A szerelem talán leginkább a tudással kapcsolatosan képes megvakítani az embert, hiszen ugyan ki kíváncsi arra, hogy mi jár a társa fejében azon kívül, hogy őt szépnek tartja, és szereti. Olyan mohó, olyan mindent kizáró tud lenni a testi vonzalom, hogy a lélek és értelem belső rejtekeibe nehezen hagy betekintési időt, holott hosszútávon az onnan jövő erőforrások éltethetik a kapcsolatot. Persze kockára gyúrt hassal, tökéletesre szépített testtel és üres fejjel is le lehet élni az életet, a vegetálás is élet, csak éppen nem összeegyeztethető azzal, ha valaki belső szépségre is vágyik. Ennek csodálatos ellenpéldáját írta meg Victor Hugo a *Nevető emberben*, ahol a világszép vak lány és a szörnyeteggé rútított férfi egymásra találtak, mert a külső látás hiányában a lány

képes volt a belső szépség felfedezésére. Számos kapcsolat végződik elhidegedéssel, és valójában nem a testi vonzalom hiányzik, hanem az a belső láng, az a tartalom, amely képes melegen tartani a kapcsolat egészét, a testi-lelki harmóniát. *„Aki nem szeretne többet tudni, az nem akar és nem fog tudni. Viszont fontos dolgokról nem tudni veszélyes, érdekes dolgokról nem tudni pedig unalmas... minden nyitott fiatalnak azt mondhatnánk: kerüld azt, aki nem olvas. Mert aki leáll, azt előbb-utóbb a környezete vinni kényszerül. Teherré válhat.”* A testi egyenetlenségekre hamarabb felfigyelnek az emberek, ezért fogalmaz okosan a közmondás, hogy: *Szépet vettél, bakter lettél, csúnyát vettél, baktert vettél*, holott ugyanez érvényes a társak értelmi egyenetlenségére is. Milyen szánalmas, tehetetlen érzést kelt a paripa, amelyet gebe mellé fognak igába, egyik folyton száguldana, a girhes jószág pedig minduntalan visszahúzza. Külső fogódzói alig vannak a tudás, és főleg a tudás iránti vágy felmérésének, hiszen újabban nem meglepő, ha a tudományok doktora műveletlen, és pályafutása során mindig csak a kötelezőt olvasta ki, teljesítette. Ugyanakkor a sarki boltban találhatunk olyan eladólányokat, kifutófiúkat, akik képesek tiszta szívvel rácsodálkozni a világ szépségeire, kíváncsian fürkészik a világ történéseit, és autodidakta módon többet megtanulnak világunkról, mint egynémely hivatásos értelmiségi. Mielőtt bárki is arra szánja magát, hogy útitársul szegődjön valaki mellé, előbb ellenőrizze, hogy az illető tudásszomja, haladási üteme talál-e a sajátjával.

5. Végül az ötödik fő gyökérről is szólnunk kell, az anyagiakról, a pénzhez való viszonyulásról. *„Ez az értékek megszerzésének világa. Valaki innen szívja magába a munka szeretetét, becsületét és a hajlandóságot az erőfeszítésekre. Másvalaki olyan tapasztalatokat gyűjt, hogy a pénz magától vándorol a zsebébe, és nem kell érte sokat tenni.”*⁹

A házasság bizony közös háztartást is jelent. Régente a férfiaké volt a házon kívüli teendő, a kenyérszerzés feladatának orozslánrésze, az asszonyoknak kellett elvégezniük a ház körüli munkát, illetve beosztaniuk a család megélhetésére szánt pénzt, az anyagiakat. A téma *gendervonatkozásairól* hosszan lehetne értekezni, de a párválasztás rendjén dióhéjban annyi a fontos, hogy függetlenül attól, hogy a felek közül ki, hol és mit dolgozik, elsődleges feladat a munkához és a javakhoz való viszonyulás egyeztetése. Nem mindegy, hogy valaki imádságaiban mit kér, és köszönésében másoknak mit kíván, hiszen lehet erőt, egészséget és jó munkát kérni, vagy mindig a könnyebbik részt remélve „könnyű szolgálatot” kívánni. Már Max Weber előtt is tudta a világ, hogy a protestantizmus olyan munkamorált honosított meg a reformáció országaiban, amelyet a becsületos, kitartó munka jellemzett, és ezt a puritán, felesleges tobzódást mellőző életmóddal ötvözték. Szintén közhelyszerű, hogy a bizantin gondolkodásmód ezzel szemben a nyereszkedő, a minden élethelyzetben talpra eső, ún. „smecher” embertípust tekinti követendő példának. Elgondolni is kínos, hogy egy halmazottan vegyes kapcsolatban miként viszonyul a munkához a szigorú protestáns fél és az ügyeskedésen szocializálódott társa, egyik veritékezve szidja

⁹ Uo. 74.

a másik lustaságát, és folyton pirul a szemtelenségei láttán, a másik értetlenül bámulja társa ügybuzgóságát, és élehetetlenek bélyegzi. A családi és társadalmi környezet nagymértékben befolyásolja a munkához, anyagiakhoz való viszonyulást. A posztkommunista országokban nem véletlenül öltött akkora méreteket a korrupció. Azok az emberek, akiket évtizedekig megfosztottak a magánvagyontól, és az elnyomás évei alatt megélhetésük miatt kénytelenek voltak az államtól, kollektív gazdaságokból valamit visszalopni, a politikai változások után nehezen szokják meg a közvagyonhoz való helyes viszonyulásmódot. Egyházzociológiai felmérések mutattak rá, hogy vannak települések, ahol bizonyos bűnöket nem tekintenek vétkeknek, így a lopás, csalás fogalma is viszonylagossá válhat egyes közegekben. Mára szociológiai szakkifejezéssé vált a *szegénységkultúra* fogalma, amely egy tengődő, a létminimumon vergődő életmódot takar. Szakemberek állítják, hogy ebből az állapotból elsősorban nem az anyagiak hiánya, hanem a lehetőségek felismerésének képtelensége és a változtatni akarás hiánya miatt nehéz felemelkedni. Nyilván a rosszul értelmezett gazdagság is ugyanolyan vak, mint a mélyszegénység, mert egyik fősvényen, garasokat szorongatva hal éhen a pénzhegy tetején, a másiknak pedig, ha lenne pénze, az is kifolyna a kezei közül. Beszédes e tekintetben a magyarság történetének az a tragikus fejezete, amikor pl. Baranya megyében falvak sora néptelenedett el az egykézés, a rosszul értelmezett vagyonmentés miatt. Az anyagiakhoz helyesen viszonyuló fiatal, ha ragaszkodik bizonyos értékekhez, akkor nem olyan társat keres, aki mindazzal rendelkezik a ládafiában vagy a folyószámlán, hanem olyat, aki képes azért megdolgozni és azt megtartani, gyarapítani, s persze egyáltalán nem közömbös, hogy milyen áron.

A fenti öt pont kapcsán idézett szerző összegzi is az öt fő gyökér lényegét: *„... egy nőről majdnem minden fontos dolgot tudnál, ha jól ismernéd az édesanyját, és látnád a férjéhez való viszonyát vagy a köztük levő kommunikációt szélsőséges élethelyzetekben is, ha látnád, hogyan szereti (vagy nem) az apját, és ezt hogyan képes kifejezni, ha ismernéd a sérüléseit, amelyeket a kortársai metszettek a lelkébe, a fiúk és a lányok, és ha tudnád mennyire tanulékony, illetve hogyan viszonyul a pénzhez: azaz mit adna fel és mire képes, hogy azt megszeresse.”*¹⁰ Az összefoglaló kapcsán a magyar olvasónak óhatatlanul is eszébe jut az erre vonatkozó közmondásunk: *Nézd meg az anyját, vedd el a lányát!*, s bizony, ezt is tették eleink, amikor az ún. háztűznéző alkalmával a legény szülei ellátogattak a leendő mátká szüleihez, és alaposan felmérték a körülményeit. Valószínűleg egy mai szakavatott szociális munkás sem tudna külön környezettanulmányt készíteni egy családról, mint hajdani jegyesek egymásról. Aztán változtak az idők, elkopott a lényeg, s mára senki nem sírja vissza a kiüresedett formákat, az udvarias nagyothallgatásokkal és hízélgésekkel eltöltött múlt századi háztűznézőket. A rítusok, rögzített házassági szokások hiánya azonban nem jelenti azt, hogy ezeket az ismerkedési lépéseket szabad volna megkerülni. A tartalom nem változik, a kapcsolat jövőjének kulcsa most is egymás alapos megismerésben rejlik.

¹⁰ Uo. 75.

A fő gyökerek, a jellemformáló erők megismerését követően fontos az *értékrend* feltérképezése is. A felületesség később sok fájdalmat okozhat, érdemes időt szánni arra, hogy megismerjük a választott társ számára fontos dolgok rangsorát a legapróbb részletekig lebontva. Példák, ellentétpárok ezrei kínálkoznak ennek a pontnak a megértetésére. Mennyi útvesztőt takar, ha egyiknek fontos a vallás, a másik pedig ateista, de az is, ha mindkettőnek fontos a vallás, de ameddig az egyik megelégszik a vasárnapi templomjárással, a másik együtt szeretne naponta imádkozni, és Bibliát olvasni a társával. Mindkettő szeret olvasni, de az egyik krimet, a másik Hamvas Bélát. Mindkettőnek fontos a sport, de az egyik rajong a vízisíért, a másiknak víziszonya van, ezért csak teremben gyúr. Felesleges tovább sorolni a példákat, hiszen minden ember életében számos fontos, értékesnek tartott dolgot találunk, csupa olyasmit, amikről mindenki hallott, mindenki tud, de más-hogyan viszonyul hozzá. Ami egyik embernek lételeme, az a másik számára közömbös lehet. Ismétlen hangsúlyoznunk kell, hogy a világ így szép, így tarka, csakhogy a párválasztásnál az egyébként lényegtelen sokszínűség életbevágóvá válik. Katasztrófát idéz elő, ha két ember lelkében nincsenek olyan közös tartományok, amelyek megfelelnek egymásnak. Kisbabák térérzékelését szokták fejleszteni azzal, hogy különböző mértani idomokat kell berakniuk a megfelelő résen, s bizony a kockán nem lehet átgömszölni a hengert, a hengeren a háromszöget stb. Milyen frusztráló, ha semmi nem talál, ha nincs megfelelő rés. Az ember akkor válik igazi társává a választottjának, ha lelküknek minél több tartománya egymáshoz ér, összeillik. Olyan szomorú látvány, ha két ember anélkül él együtt, hogy lelkük összeérne, de melegítő tűz lángol azoknak a szemében, akiknek lelkük dédelgetett tartományai egymásra találnak. Az ifjak jól ismerik a számítógépek példáját, amelyekbe a gyártók mindenféle ikont beépítenek, ezek meg is jelennek a képernyőn, de milyen csalódott a felhasználó, ha rájön, hogy ezek nem élnek, ha mögöttük nincs betáplálva olyan program, amely működtesse őket. A számítógépvásárlásnál jóval körültekintőbben kell társat választani, mert elviekben ugyan minden emberi lélek fogékony lehet minden iránt, de csak figyelmes kereséssel lehet rátalálni azokra, akik lelkükben, bensőjükben éppen olyan értékeket, kincseket hordoznak, mint az őket kereső.

Az olcsó filmek, az agymosó reklámok azt sugallják, hogy egy perc műve valakit meglátni, megszeretni, és megszerezni. A tartós boldogságot megélők tudják, hogy hosszú türelemjáték a vakító külsőségeken túl a belső látást kifejleszteni, felfedezni az igazi társat, és Isten kegyelme megismerni és megtartani.